

dragostea în spaniolă

Jubiri de altădată

DRAGOSTEA ÎN SPANIOLĂ

Copyright © 2013 Editura **ALLFA**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Dragostea în spaniolă / Leopoldo Alas „Clarín“, Emilia Pardo

Bazán, Juan Valera, ...; trad.: Marin Mălaicu-Hondrari. –

București: ALLFA, 2013

ISBN 978-973-724-592-2

I. Alas, Leopoldo

II. Pardo Bazán, Emilia

III. Valera, Juan

IV. Mălaicu-Hondrari, Marin (trad.)

821.134.2-32=135.1

Toate drepturile rezervate Editurii **ALLFA**.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată

fără permisiunea scrisă a Editurii **ALLFA**.

Drepturile de distribuție în străinătate aparțin în exclusivitate editurii.

All rights reserved. The distribution of this book outside

Romania, without the written permission of **ALLFA**,

is strictly prohibited.

Copyright © 2013 by **ALLFA**.

Editura **ALLFA**: Bd. Constructorilor nr. 20A, et. 3,

sector 6, cod 060512 – București

Tel.: 021 402 26 00

Fax: 021 402 26 10

Distribuție: Tel.: 021 402 26 30; 021 402 26 33

Comenzi: comenzi@all.ro

www.all.ro

Redactare: Dorina Ivan

Tehnoredactare: Liviu Stoica

Corectură: Anca Tach

Design copertă: Alexandru Novac

dragostea în spaniolă

Traducere din limba spaniolă și note de
Marin Mălaicu-Hondrari

vicente blasco ibáñez

(1867-1928)

Supranumit și „Zola-ul spaniol“, este cel mai important scriitor naturalist din literatura spaniolă. Este renumit în egală măsură pentru creația literară și pentru viața sa tumultuoasă (militant republican, fondator al ziarului *El Pueblo*, editor, mason cu numele simbolic de Danton, deputat din partea Partidului Republican Spaniol, călător care a făcut înconjurul lumii, colonizator în Argentina, unde a întemeiat două orașe – Cervantes și Nueva Valencia –,

când milionar, când în faliment, judecat și încarcerat în repetate rânduri pentru ideile sale politice, victimă a unei tentative de asasinat etc.). Se distinge pe scena literară spaniolă ca reprezentant al naturalismului, în opoziție cu scriitorii moderniști din „generația de la '98“, cu care a fost contemporan.

În ciuda faptului că personalitatea sa impetuoasă și convingerile radicale i-au adus de multe ori oprobriul public, cărțile i-au fost elogiate inclusiv de către detractorii săi politici. Ibáñez a reușit, de altfel, performanța de a se îmbogăți din literatură fără să sacrifice calitatea scrierilor sale pentru a se supune gustului publicului. Este autor a patruzeci și opt de romane (era renumit pentru repeziciunea cu care scria; se spune, de pildă, că ar fi scris *Paradisul femeilor* în douăzeci și una de zile). Acestea pot fi grupate în mini-cicluri tematice: de inspirație valenciană (*Arroz y tartana*, *Flor de Mayo*, *Casa blestemată*, *Printre portocali*), psihologice (*Maja desnuda*, *Sangre y arena*, *Los muertos mandan*), sociale (*Catedrala*, *El intruso*, *La bodega*), pe teme naționale (*Papa mării*, *El caballero de la Virgen*), de aventuri (*Paradisul femeilor*, *La reina Calafia*) etc.

Manechinul

Trecuseră nouă ani de când Luis Santurce se despărțise de soția lui. O mai vedea uneori, învelită în mătase și tul, pe bancheta din spate a unei mașini, trecând pe dinaintea lui ca un fulger plin de frumusețe, ori la teatru, când de la galerie îi ghicea prezența în câte-o lojă, înconjurată de domni care se întreceau în a-i spune câte ceva la ureche pentru a se bucura de un zâmbet intim din partea ei.

Acele scurte întâlniri răscoleau toată furia adunată în el; asemenea unui bolnav care se teme de revenirea durerilor, fugise neîncetat din calea soției lui, dar iată că acum urma să o întâlnească, să o vadă și să-i vorbească în acel hotel al cărui lux deșănțat era dovada de nețăgăduit a nerușinării ei.

Zgâlțâielile mașinii închiriate păreau să-i trezească amintiri din cele mai ascunse cotloane ale memoriei. Îi apăreau în fața ochilor amintiri ale unei vieți de care nu voia să-și aducă aminte: luna lor de miere, el, un modest angajat căsătorit cu o femeie frumoasă și educată ce provenea dintr-o familie scăpătată; fericirea primului an de căsătorie, cu sărăcia îndulcită de tandrețe; apoi, acuzele Enriquetei pentru viața lor nevoiașă; sila ei crescândă de a fi numită de toți frumoasă și de a umbla îmbrăcată sărăcăcios; neînțelegerile izbucnite din orice; certurile noptea, în pat; suspiciunile care au ros treptat încrederea lui în ea; și dintr-odată o ascensiune

neașteptată, bunăstarea strecurându-se pe ușă, mai întâi câte puțin, încercând să evite scandalul, iar apoi ostentativ, ca și cum ar fi trăit într-o lume de orbi, până când, în sfârșit, Luis a avut dovada de netăgăduit a nenorocirii lui. Îl cuprindea rușinea amintindu-și de propria slăbiciune. Nu era un laș, de asta era sigur, dar ori îi lipsea hotărârea, ori o iubea prea mult, astfel că, atunci când, după o urmărire rușinoasă, s-a convins de necinstea ei, nu a făcut altceva decât să ridice palma cu degetele crispate asupra chipului ei de păpușă palidă, fără să fie în stare să o lovească. A mai găsit numai puterea de a o da afară din casă și, imediat după ce a închis ușa în urma ei, a plâns ca un copil părăsit.

A urmat singurătatea desăvârșită, monotonia izolării, întreruptă doar de știri care îi făceau rău. Soția lui călătorea prin Europa ca o prințesă; un milionar „o lansase”; aceea era viața ei adevărată, se născuse pentru o asemenea viață. O iarnă întregă a fost în centrul atenției la Paris; ziarele vorbeau despre frumoasa spaniolă; triumfurile ei pe podiumul prezentărilor de modă erau răsunătoare, a ajunge la ruină era o onoare pentru ea, iar câteva dueluri și zvonuri de sinucidere creaseră în jurul ei un aer de legendă. După trei ani de umblătură triumfătoare, s-a întors la Madrid, cu frumusețea accentuată de farmecul straniu al cosmopolitismului. Acum era protejată celui mai bogat om de afaceri din Spania și domnea, în splendidul ei hotel, peste un alai de curte format exclusiv din bărbați: miniștri, bancheri, politicieni influenți, oameni care vedeau în zâmbetul ei cea mai prețioasă decorație pe care ar putea-o primi vreodată.

Avea o putere atât de mare, încât până și Luis credea că o resimte în jurul său, văzând că situația politică

se schimbă fără ca munca lui să fie afectată. Grija față de ziua de mâine îl făcea să accepte acea situație, deși bănuia că în spatele ei se află Enriqueta. Singur și condamnat să muncească pentru a trăi, simțea rușinea nenorocitului care are drept unic merit faptul de a fi soțul unei femei frumoase. Tot curajul lui consta în a fugi de ea atunci când o vedea, nerușinată și triumfătoare în necinstea ei; fugea urmărit de ochii ei care-l fixau plini de surprindere, pierzându-și pentru o clipă semeția de femeie râvnită de toți.

Într-o zi, primi vizita unui preot bătrân, destul de timid, același care acum era așezat lângă el, în mașină. Era duhovnicul soției sale. A știut pe cine să aleagă! Un domn binevoitor, îngust la minte. Când i-a spus cine l-a trimis, Luis nu s-a putut abține și a zis: „Câtă îndrăzneală!“, apoi a scăpat o înjurătură. Dar bătrânul preot a rămas imperturbabil și, asemenea cuiva care vine cu discursul pregătit și se grăbește să-l rostească pentru ca nu cumva să-l uite, i-a vorbit despre Magdalena cea păcătoasă. Apoi despre Dumnezeu, care, chiar dacă femeia era ce era, o iertase, după care, trecând la un stil mai puțin înflorit, i-a povestit despre schimbarea Enriquetei. Era bolnavă, abia dacă ieșea din hotel, suferea de o boală care o rodea pe dinăuntru, un cancer ținut în frâu de injecții zilnice cu morfină pentru ca bolnava să nu leșine sau să urle de durerea provocată de atacurile nemiloase al bolii. Nenorocirea o făcuse să-și întoarcă fața către Dumnezeu; își regreta trecutul, voia să-l vadă...

Iar el, bărbatul laș, sărea în sus de bucurie auzind una ca asta, cu satisfacția celui slab când reușește să se răzbu-ne. Un cancer!... Luxul blestemat putrezea în cotloanele trupului ei, o omora cu zile! Ea, mereu atât de frumoasă,

nu-i așa? Ce răzbunare dulce! Nu, nu avea să meargă să o vadă. Degeaba căuta preotul argumente. Putea să vină în vizită oricând și să-i aducă vești despre soția lui: îi făcea plăcere; acum înțelegea de ce sunt oamenii răi.

De atunci, preotul îl vizita aproape seară de seară, fumau câteva țigări, vorbeau despre Enriqueta și uneori ieșeau împreună, ca niște vechi prieteni, să se plimbe în afara Madridului.

Boala avansa vertiginos, Enriqueta era convinsă că urmează să moară. Își dorea să-l vadă pentru a-l ruga să o ierte; asta cerea, pe tonul unei fetițe capricioase și bolnave care vrea o jucărie. Până și *celălalt*, puternicul protector, ascultător, în ciuda atotputerniciei lui, îl implora pe preot să-l ducă pe soțul Enriquetei la hotel. Sărmanul bătrân vorbea cu fervoare despre emoționanta schimbare a doamnei, chiar dacă mărturisea că luxul acela blestemat, o adevărată năpastă pentru atâtea suflete, încă o domina. Boala o ținea închisă în casă, dar în momentele de liniște, când durerea se mai astâmpăra și nu trebuia să meargă ca o nebună dintr-un capăt în altul al camerei, frunzărea cataloage și admira tipare de la Paris, le scria producătorilor de acolo și era o raritate săptămâna în care nu primea cutii cu noutăți: haine, umbrele și bijuterii care, după ce erau contemplate și purtate o zi în dormitorul închis, ajungeau prin cine știe ce cotlon sau erau uitate pentru totdeauna în dulapuri, ca niște jucării inutile. *Celălalt* suporta toate aceste capricii, pentru a o vedea bucuroasă.

Toate aceste mărturisiri îl făceau pe Luis să intre în viața soției lui. Urmărea de la distanță evoluția bolii și nu trecea o zi fără să aibă de-a face cu ființa aceea de care se despărțise pentru totdeauna.

Într-o seară, preotul veni într-un suflet. Doamna era pe moarte, striga să vină. E o crimă să-i refuzi unui muribund ultima dorință, și el nu era de acord cu așa ceva. Era în stare să-l ducă cu forța. Luis, învins de voința preotului, se lăsă dus, urcă în mașină și își râse de el însuși în gând, dar nu găsi forța de a reveni în casă... Laș! Laș pentru totdeauna!

Alături de sutana neagră a preotului, străbătu grădina hotelului la care se uitase cu privirea plină de ură de fiecare dată când trecuse prin preajmă... Iar acum nimic; nici ură, nici durere: doar o curiozitate vie, cum simte cineva care intră pe un tărâm necunoscut și savurează dinainte minunile pe care se așteaptă să le găsească acolo.

În interiorul hotelului, aceeași senzație de curiozitate și de uimire. Mizerabilul! De atâtea ori, în închipuirile scornite de neputința lui, se văzuse intrând în acel loc ca un soț dintr-o melodramă, cu arma în mână, pregătit să o ucidă pe soția infidelă și să distrugă apoi, ca un animal turbat, mobilele scumpe, draperiile de lux, covoarele moi. Iar acum, moliciunea de sub tălpi, culorile frumoase peste care îi aluneca privirea, florile care îl în-tâmpinau din toate colțurile cu parfumul lor, toate acestea îi provocau un extaz de eunuc și simțea impulsul de a se întinde pe toate acele mobile, de a pune stăpânire pe ele, ca și cum i-ar fi aparținut și lui din moment ce îi aparțineau soției sale. Ajunseseră deja la primul etaj și în liniștea solemnă a hotelului nu întâlnise niciunul dintre semnele prin care moartea își face simțită prezența.

Văzu câțiva servitori pe a căror față impasibilă ca o mască i se păru că observă expresii de o curiozitate depasată: o cameristă îl salută cu un zâmbet sibilinic – greu de spus dacă era de simpatie sau de batjocură la

adresa „soțului doamnei“. Într-o cameră i se păru că vede un domn care se ascunde (poate că era *celălalt*) și, în sfârșit, năucit de toată acea lume nouă, intră pe o ușă, împins ușor de la spate de ghidul său.

Se afla în dormitorul ei: o încăpere cufundată într-o penumbră suavă, cu o rază de soare intrând filtrată prin ușa întredeschisă a balconului.

În bătaia acelei raze de soare stătea o femeie zveltă, țeapănă, cu fața trandafirie, îmbrăcată într-o superbă rochie de seară, cu umerii lucindu-i prin șalul de dantelă, cu pieptul și capul împodobite cu sclipirile bijuteriilor. Luis se dădu câțiva pași înapoi, respingând ceea ce părea a fi o farsă. Acea era bolnava de moarte? Îl chemaseră pentru a-și râde de el?

— Luis... Luis! gemu o voce în spatele lui, pe un ton copilăresc și blând, care îi aducea aminte de trecut, de cele mai frumoase clipe ale vieții lui.

Ochii săi, obișnuți acum cu obscuritatea, văzură în capătul încăperii ceva monumental și impunător ca un altar: un pat cu baldachin, în care, în dosul perdelelor, se întrezărea un chip alb.

Se uită din nou la femeia nemișcată care părea să-l aștepte, țeapănă și zveltă, privind vag cu ochii ce dădeau impresia că ar fi umeziți de lacrimi. Era un manechin realizat artistic și semăna destul de mult cu Enriqueta. O ajuta să vadă mai bine toate acele noutăți ce-i parveneau fără-ncetare de la Paris. Manechinul acela era unicul actor în reprezentațiile de eleganță și bogăție pe care și le dădea singură pentru a mai uita de boală.

— Luis, Luis! gemu din nou vocea din pat.

Luis se duse cu tristețe către pat și deodată două mâini îl apucară și-l strânsură convulsiv, apoi o gură îi căută

cu pasiune gura, implorând iertare, în vreme ce pe un obraz primea mângâierea călduță a unor lacrimi.

— Spune că mă ierți! Spune-mi, Luis, și poate că n-am să mor.

Deși încercase instinctiv să o respingă, soțul sfârși prin a se abandona acelor brațe, spunând, fără să-și dea seama, aceleași vorbe dulci pe care le spunea în vremurile fericite. Acum, că ochii i se obișnuiseră de tot cu întunericul, vedea chipul soției sale până în cele mai mici detalii.

— Luis, Luis al meu! zicea ea zâmbind printre lacrimi. Cum îți par? Nu mai sunt așa frumoasă ca în vremurile noastre fericite când eu încă nu eram o nebună. Spune-mi, pentru Dumnezeu, cum mă găsești?

Soțul o privea uluit. Frumoasă, mereu frumoasă, cu acea frumusețe copilărească și ingenuă, atât de cumplită. Moartea încă nu se arăta: totuși, odată cu parfumul suav al acelui trup superb, din patul maiestuos părea să se ridice și un ușor iz de materie moartă, ceva ce trăda descompunerea interioară și se amesteca în săruturile lor.

Luis ghici prezența cuiva aflat în spatele său. Un bărbat care stătea la câțiva pași de el și îl privea cu o expresie imprecisă, de parcă s-ar fi aflat acolo din cauza unui impuls mai puternic decât voința sa și de asta se simțea încurcat. Luis cunoștea prea bine, la fel ca jumătate din țară, fața serioasă a acelui domn, ajuns la o vârstă respectabilă, un bărbat cu principii sănătoase, mare apărător al moralei publice.

— Spune-i să plece, Luis! strigă bolnava. Ce caută bărbatul ăsta aici? Eu te iubesc numai pe tine... îl iubesc numai pe soțul meu. Iartă-mă, luxul a fost de vină, bles-

tematul de lux; aveam nevoie de bani, de mulți bani, dar numai pe tine te-am iubit.

Enriqueta plângea cuprinsă de remușcări, și bărbatul acela în vârstă plângea și el, neputincios și umil în fața disprețului.

Luis se gândise plin de furie la el de nenumărate ori, și de fiecare dată când îl vedea îi venea să-l strângă de gât, dar acum îl privea cu simpatie și respect. Și el o iubea! Și această comuniune în iubire, în loc să-i înstrăineze, îi lega printr-o simpatie neobișnuită.

— Să plece, să plece, repeta bolnava cu o încăpățănare de copil, în vreme ce soțul ei îl privea pe bărbatul acela de succes cu o expresie rugătoare, de parcă și-ar fi cerut iertare pentru soția lui care nu mai știa ce vorbește.

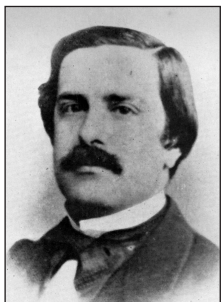
— Vă rog, doamnă Enriqueta, zise preotul din celălalt capăt al încăperii, gândiți-vă la dumneavoastră și la Dumnezeu, nu mai cădeți în păcatul trufiei.

Cei doi bărbați, soțul și protectorul, sfârșiră prin a se așeza împreună lângă patul bolnavei. Durerea o făcea să urle, avea nevoie de multe injecții și amândoi se întreceau în a o îngriji. De mai multe ori, ajutând-o pe Enriqueta, mâinile lor se atinseră involuntar, dar niciunul nu și le retrase instinctiv; de fapt, se ajutau cu o bucurie frățească.

Luis îl găsea tot mai plăcut pe acel domn, atât de simplu, în ciuda milioanei sale, și care o plângea pe soția lui mai mult decât el însuși. De-a lungul nopții, în momentele în care bolnava se odihnea sub efectul morfinei, amândoi bărbații, uniți de veghea aceea plină de suferință, discutară cu voce joasă, fără ca în vorbele lor să se strecoare cea mai mică urmă de ură. Erau ca doi frați pe care îi împăcase iubirea.

În zori, Enriqueta muri repetând: „Iertare, iertare!“
Dar ultima ei privire nu fu adresată soțului. Acea frumoasă pasăre fără minte se duse pentru totdeauna la ceruri mângâind cu privirea manechinul cu surâs etern și privire de sticlă, idolul de lux al cărui cap gol se înălța în apropierea balconului și pe care scăpărau, cu o strălucire diabolică, briliantele atinse de lumina albastră a zorilor.

juan valera
(1824-1905)

A fost diplomat, politician, jurnalist și scriitor, principal promotor, în plin curent realist, al ideii că arta trebuie să reflecte viața într-o manieră idealizată și înfrumusețată. În plus, Valera considera că menirea romanului nu este aceea de document social, ci de a crea breșe de frumusețe într-o realitate întunecată, remarcându-se astfel, în contextul literaturii generației sale, drept un maestru al calofiliei.

Deși este cunoscut publicului românesc în primul rând ca autor al romanului *Pepita Jiménez*, opera sa literară de căpătâi, în cultura spaniolă Valera trece drept unul dintre cei mai importanți și mai erudiți critici literari din secolul al XIX-lea, alături de Marcelino Menéndez Pelayo. A scris nouă romane, câteva volume de proză scurtă, cinci piese de teatru și mai bine de trezeci de volume de articole, eseuri și studii critice. A fost ambasador al Spaniei la Lisabona, Bruxelles, Viena și Washington, iar în 1862 a devenit membru al Academiei Regale. În ultimii ani de viață, atins de orbire, a ținut în locuința sa din Madrid un celebru cenaclu nocturn, în care s-au format, printre alții, intelectuali ca Marcelino Menéndez Pelayo și Ramón Pérez de Ayala.

Pasărea verde

I

Undeva în Orient, trăia odată, cu multe veacuri în urmă, un rege puternic, adulat de supușii săi și stăpânitor peste un regat întins, cu pământuri mănoase. Regele era putred de bogat și dădea petreceri fastuoase. La curtea lui își dădeau întâlnire cele mai sus-puse doamne și cei mai manierați și curajoși cavaleri din lumea largă. Armata lui era numeroasă și bravă. Vapoarele sale străbăteau neînfricate Oceanul. Parcurile și grădinile sale, unde obișnuia să vâneze și să petreacă, erau de o grandoare nemai-pomenită, pline de umbră deasă, de fiare și de păsări.

Dar ce să mai zicem de palatele sale și despre cele ce se aflau în ele, când întreceau orice închipuire? Numai mobilier de lux, jilțuri de aur și de argint și veselă de porțelan, ceea ce pe atunci era mai puțin obișnuit ca acum; și pitici, uriași, bufoni și tot soiul de monștri pentru amuzamentul și desfătarea Majestății Sale; și bucătarii și cofetarii cei mai pricepuți și mai renumiți se ocupau de hrana lui trupească, iar la fel de pricepuți și eminenti filosofi, poeți și dregători se ocupau de hrana lui spirituală, erau sfetnicii lui de încredere, hotărau în privința celor mai fierbinți chestiuni juridice, își exersau geniul lingvistic prin șarade și logogrifuri și preamăreau gloria dinastiei în epopi colosale.

Nu degeaba supușii își numeau regele „Norocosul“. În vremea domniei lui, totul mergea din bine în și mai bine. Viața lui era o înlănțuire de evenimente fericite, a căror strălucire era întunecată de o singură durere: timpuria moarte a reginei, o femeie frumoasă și virtuoasă, pe care regele a iubit-o din toată inima. Imaginează-ți, cititorule, cât a plâns-o, cu atât mai mult cu cât el i-a adus moartea, tocmai pentru că ținea atât de mult la ea.

Legenda spune că trecuseră șapte ani de când regele urcase pe tron și că încă nu avea urmași, chiar dacă își dorea cu ardoare, când în regatul învecinat a început un război. Regele a plecat cu trupele sale. Dar înainte de a pleca, s-a despărțit cu greu de regina lui. Aceasta, îmbrățișându-l, i-a șoptit la ureche:

— Să nu spui nimănui, ca să nu ne facem de râs dacă speranțele mele nu se vor îndeplini, dar cred că sunt însărcinată.

Nemărginită a fost bucuria regelui la auzul acelei vești, și cum totul îi merge bine celui fericit, a triumfat în luptă, a ucis cu mâna lui câțiva regi care îi greșiseră cu ceva, a pustiit orașe, a luat prizonieri și s-a întors, încărcat cu prada de război și plin de glorie, în frumoasa capitală a regatului său.

Trecuseră câteva luni de când plecase, astfel că, în vreme ce străbătea cu mare pompă orașul, în uralele și aplauzele mulțimii, în dangăt de clopote, regina năștea, cu ușurință și cu bucurie, în ciuda zgomotului și a agitației și chiar dacă era la prima naștere.

Ce surpriză uriașă și plăcută a trăit regele când a intrat în dormitorul regal și mamoașul curții i-a arătat-o pe frumoasa prințesă ce tocmai se născuse! Regele și-a sărutat odorul și s-a dus plin de încântare, de iubire și